

TALENONDERWIJS EN VAKOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN

1 Algemeen standpunt

De school werkt aan de VOET vanuit het pedagogisch project en vanuit de pijlers eigen aan de school. Daarbij zal elke school eigen prioriteiten en accenten leggen. Ze doet dit via themaweken, projecten, bepaalde initiatieven, enz. VOET zijn dus op de eerste plaats een verantwoordelijkheid vanuit het schoolbeleid.

Het werken aan de VOET is echter geen verhaal dat zich helemaal buiten de vakken afspeelt. Elk vak draagt daartoe bij. Daarbij hebben de talen een heel specifieke rol. Hierbij zal de leeraar/vakgroep uiteraard rekening houden met

- de schoolvisie op de werking met de VOET;
- de realisatie van de eigen vakdoelen;
- de eigenheid (leeftijd, belangstelling, taalbeheersingsniveau) van de verschillende leerlingengroepen.

Bovendien zal de vakgroep moeten afspreken welke accenten zij wil leggen. Welke VOET wil zij daadwerkelijk en doelbewust aan bod laten komen?

Vakgroepen kunnen de suggesties van onderstaande tekst in hun werking gebruiken om de concrete werking vanuit de taallessen vorm te geven.

In de bijlage bij deze tekst vindt u een tabel waarmee de vakgroep na de studie van deze tekst aan de slag kan.

2 Thema's in taallessen en VOET

De vakken kunnen daarbij bepaalde projecten of initiatieven, en dus het nastreven van VOET, ondersteunen door thema's in de les aan bod te laten komen. We denken daarbij aan VOETcontexten zoals "omgeving en duurzame ontwikkeling" of "lichamelijke en mentale gezondheid".

Door de brede waaier van onderwerpen die bij de keuze van teksten en taaltaken in taallessen behandeld kunnen worden, kan de taalleraar meewerken aan thema's uit zowat alle na te streven contexten. In de mate van het mogelijke en het haalbare kunnen de taalvakgroepen vanuit het VOET-schoolproject afspraken maken om in de lessen elementen van de stam te behandelen.

3 De eigenheid van talenonderwijs en de VOET

Taallessen spelen natuurlijk niet enkel een ondersteunende rol. Ook in hun specificiteit zijn zij mee dragers van de VOET. Zowat de hele VOETstam komt aan bod in taaldoelen en -lessen.

In alle taalvakken (van de eerste tot de derde graad) is uit de aard van taalonderwijs het communicatief vermogen (ST1) essentieel. Ook bv. respect (ST18) en flexibiliteit (ST9) komen aan bod. Daarbij kan een taalleraar in zijn keuze van teksten en taaltaken een veelheid aan thema's aanbrengen die de eindtermen uit de stam (en zowat alle contexten) mee helpen nastreven.

In de VVKSO-mededeling Een visie op het onderwijs in moderne vreemde talen (M-VVKSO-2007-062, p.3) staan algemene doelstellingen van het onderwijs in de moderne vreemde talen geformuleerd die alle in relatie gebracht kunnen worden met de VOET. Wie aan deze doelen werkt, is

meteen ook bezig een belangrijk deel van de VOET te realiseren. Zo is de link met de sleutelcompetenties hier bijzonder duidelijk.

- Sociaal contact onderhouden met anderstaligen (communicatief vermogen, empathie, respect);
- Tijdens studies en latere loopbaan aan onderzoek doen (exploreren, kritisch denken);
- Professioneel leren functioneren;
- De horizon via rechtstreeks contact met anderstalige culturen verruimen (exploreren, kritisch denken, open en constructieve houding, respect, zelfbeeld, zorgzaamheid);
- Attitudes van openheid, communicatiebereidheid, intellectuele nieuwsgierigheid, kritische zin, verdraagzaamheid ontwikkelen (empathie, kritisch denken, mediawijsheid, open en constructieve houding, respect, zorgzaamheid...);
- Zich ontspannen en van andere culturen genieten.

De visietekst Een visie op het onderwijs in moderne vreemde talen heeft daarenboven nog een tweede focus. In het taalonderwijs ondersteunen wij de leerlingen in hun ontwikkeling naar een groeiende autonomie op persoonlijk, sociaal en intellectueel vlak (initiatief, zelfredzaamheid, zelfbeeld).

Gezien het bovenstaande zijn taallessen direct of indirect betrokken bij het nastreven van vakoverschrijdende eindtermen. Daarnaast zijn ze ook specifiek gericht op communicatie, ook met mensen uit andere culturen. Het communicatieve heeft een inherente band met het vestigen en onderhouden van relaties, waardoor taallessen bij uitstek het terrein zijn om aan bv. het sociorelationele te werken.

De mogelijkheden die we schetsen zijn dus veeleer exemplarisch:

- Leerlingen werken soms in kleinere groepjes, voeren groepswork of rollenspelen uit, (communicatief vermogen, initiatief, respect, samenwerken, verantwoordelijkheid, zelfbeeld, zelfbeeld, zorgvuldigheid, empathie).
- Leerlingen ontwikkelen hun probleemoplossend vermogen waarbij ze soms keuzes moeten maken (creativiteit, doorzettingsvermogen, exploreren, flexibiliteit, kritisch denken, open en constructieve houding).
- Leerlingen volgen een procedure, bv. OVUR (doorzettingsvermogen, initiatief, zorgvuldigheid).
- Leerlingen werken met specifieke taalstrategieën (exploreren, flexibiliteit, kritisch denken, verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid...)Leerlingen ontwikkelen hun waarnemingsvermogen (exploreren, kritisch denken, zorgvuldigheid).
- Leerlingen leren besluiten trekken en rapporteren (kritisch denken, communicatief vermogen).
- Leerlingen leren hun waarnemingen en besluiten toetsen aan die van anderen (empathie).

Bij het werken rond de contexten **lichamelijke gezondheid en veiligheid** en **omgeving, duurzame ontwikkeling, politiek-juridische samenleving** en **socio-economische samenleving** zullen taallessen via de keuze van onderwerpen, teksten en werkvormen kunnen meewerken aan het schoolproject.

In de context **mentale gezondheid** is het bij verschillende VOET van belang dat de leerlingen zich leren uiten en hun gevoelens, problemen en opinies kunnen verwoorden en erover communiceren. (Onder meer) het zich creatief leren uiten, zich weerbaar opstellen, ook via taal, kunnen bijdragen tot de mentale gezondheid.

Vakgroepen van taalleraren zijn essentiële partners in het realiseren van de doelen uit de context **sociorelationele ontwikkeling**. De thema's van die doelen kunnen in heel wat andere vakken aan bod komen, maar worden dank zij de talige communicatievaardigheden zeker in de taalles gerealiseerd.

Bij de **socioculturele context** liggen vooral kansen in het interculturele, dat bij de vreemde talen aan bod komt (ET1 en 2).

De vakgroep bepaalt hier in overleg welke accenten zij legt. Aan welke contexten willen de taalleerkrachten doelbewust werken?

4 Taalgerichte culturele activiteiten en de VOET

In het kader van taallessen gebeuren geregeld excursies (toneelbezoek, taaluitstappen, uitwisselingsinitiatieven...) waarbij de school van de leerlingen een respectvolle, constructieve en open houding verwacht. Hierbij komen volgende aspecten van de STAM aan bod.

- respectvol gedrag in omgang met medeleerlingen, buschauffeur, toevallige passanten, gidsen... (respect);
- bereidheid tot aandacht, constructief samenwerken met medeleerlingen (doorzettingsvermogen, exploreren, initiatief, kritisch denken, samenwerken, zelfbeeld);
- aandacht voor milieu en duurzame ontwikkeling (respect, zorgzaamheid)

De CONTEXTEN die hierbij aan bod kunnen komen zijn:

- socioculturele ontwikkeling
- sociorelationele ontwikkeling
- omgeving en duurzame ontwikkeling

5 Taal en de graadgebonden VOET

Ook bij het werken aan de VOET die per graad dienen te worden nagestreefd (ICT in de eerste graad en Leren leren in de drie graden, technisch-technologische vorming in tweede en derde graad aso) kunnen de taalvakken een belangrijke insteek hebben.

Binnen talen is de leerling bezig met taalleervaardigheid en de bijbehorende vaardigheids- en kennisstrategieën. Die worden altijd in de mate van het mogelijke aan ict-contexten gekoppeld. We denken hier aan lezen en online-leesvaardigheid, aan schrijven en ict-tools ter ondersteuning van de schrijfvaardigheid (spelling- en grammaticacontrole/ mindmapping/ werkbalk redigeren ...), aan spreken en ict-tools ter ondersteuning (presentatie/ mindmapping ...) De verschillende bestaande leerplannen geven hiervoor al een aantal handreikingen. Een aantal leer- en andere strategieën komt als doel in taalleerplannen voor.

In de aso-richtingen met de pool moderne talen in de derde graad dienen de specifieke eindtermen moderne talen gerealiseerd te worden. Daar komen – onder meer via de onderzoeksvaardigheden – aspecten van Leren Leren aan bod: het oordeelkundig verwerven en verwerken van informatie, kritisch onderzoeken, methodisch werken... Ook hier liggen de links met de ict-component voor de hand.

Belangrijk is dat de vakgroep ook hier goede afspraken maakt om de verticale opbouw in het werken aan Leren Leren en ICT/technisch-technologische component te garanderen.

BIJLAGE VOET EN TALEN

Links tussen VOET en lessen talen

Dit document haalt zelf niet de concrete doelen aan waarbij je een van de elementen uit de VOET-stam in een van de zeven contexten behandelt. De meeste doelstellingen van de leerplannen talen zijn open geformuleerd en de concrete realisatie van die doelen verloopt op zeer verschillende wijzen. Bovendien bestaan zoveel verschillende combinaties in taalaanbod en leerplannen, dat een standaardtabel onmogelijk te realiseren is.

Daarom kozen wij ervoor om dit formulier de handreikingen van de leerplannen door de vakgroepen zelf te laten vertalen aan de hand van de eigen concrete situatie en planning.

In deze kolommen kunnen de vakgroepen zelf de mogelijkheden invullen die zij voor hun taal zien en in hun leerplannen terugvinden. De rubricering is gebaseerd op de algemene kansen/mogelijkheden voor VOET-werking die de leerplanvoorzitters in het brede talenonderwijs onderkennen.

Concretiseer in de onderstaande kolommen bepaalde aspecten voor jullie school: bv. welke buitenschoolse activiteiten worden in het kader van talen georganiseerd? Beperk je tot die aspecten waar je expliciet op oefent. Probeer niet exhaustief te zijn.

Aspecten van talen die kunnen gelinkt worden aan de VOET						
	Eerste graad		Tweede graad		Derde graad	
	Basisvorming	Keuzegedeelte/basisoptie/beropenveld	Basisvorming	Specifiek gedeelte	Basisvorming	Specifiek gedeelte
Talen en communicatie						
Ontwikkeling van het communicatief vermogen (ST1)						
respect (ST18)	Een positieve houding tegenover talen en de gebruikers van die talen					
flexibiliteit (ST9)						
Context mentale gezondheid. Tekstkeuzen – thema's voor expressief werk						

Context sociorelationele ontwikkeling.						
Attitudes van openheid, communicatiebereidheid, intellectuele nieuwsgierigheid, kritische zin, verdraagzaamheid empathie, kritisch denken, mediawijsheid, open en constructieve houding, respect, zorgzaamheid...						
Werken in kleinere groepjes, met groepswork of rollenspelen, doen presentaties. Op die manier worden communicatief vermogen gestimuleerd. Ook respect, samenwerken, verantwoordelijkheid, initiatief, zorgvuldigheid, empathie zijn hier essentieel.						
Door werkvormen inzicht verwerven in eigen sterkte en zwakke punten: werken aan het zelfbeeld .						
Thema's: brede maatschappelijke, persoonlijke en/of culturele gerichtheid						
thema's door tekstkeuze, taaltaken of projecten. contexten " omgeving en duurzame ontwikkeling " of " lichamelijke en mentale gezondheid ".						
Socioculturele samenleving Bv. 'gaan actief om met cultuur en kunst die hen omringen'.						
Andere contexten:						
Talen en leren leren						
De taalvakken reiken de volgende aspecten van leren leren aan: - leren noteren;						

<ul style="list-style-type: none"> - markeren; - vragen bij een tekst stellen; - omgaan met onbekenden door de betekenis af te leiden uit de context, transparante woorden te herkennen; - efficiënte lees- en luisterstrategieën inzetten: hypothesen formuleren, zich oriënteren in de tekst door vormkenmerken) skimmen, scannen, detaillezen, oog hebben voor verbindingswoorden en – zinnen; - samenvatten, structureren, mening formuleren, kritische vergelijken; - reflecteren over eigen aanpak en die vergelijken met die van anderen; - een inhoudstafel en register gebruiken; - schrijfstrategieën inzetten zoals: een schrijfkader gebruiken, spellingscontrole hanteren, woordenboek en spraakkunst raadplegen, ... - spreek- en gespreksstrategieën gebruiken zoals parafraseren, een spiekbriefje gebruiken;. - verschillende types woordenboeken gebruiken; - bronnen kritisch bevragen en hanteren; ... 						
<p>De aanpak van het talenonderwijs</p>						
<p>De didactiek van het talenonderwijs nodigt leerlingen uit om kritisch na te denken en te onderzoeken, mogelijkheden en verschillen te herkennen, groeperen en de systematiek te onderzoeken.</p>						
			<p>derde graad aso: specifieke eindter-</p>			

					<p>men moderne en klassieke talen</p> <ul style="list-style-type: none"> - onderzoeksvaardigheden (oordeelkundig verwerven en verwerken van informatie, kritisch onderzoeken, methodisch werken...) - Problemen oplossen. - Regulering van het leerproces, problemen oplossen komen hier aan bod. <p>Door analyse van de resultaten wordt de gestelde hypothese bevestigd, bijgesteld of verworpen. De VOET i.v.m. Informatieverwerking en informatieverwerking komen hier aan bod.</p>
Talen en ict					
taalleervaardigheid aan ict-contexten gekoppeld (gebruik van online woordenboeken, lezen en online-leesvaardigheid, aan schrijven en ict-tools ter ondersteuning van de schrijfvaardigheid) (spelling- en grammaticacontrole/ mindmapping/ werkbalk redigeren, thesaurus gebruiken ...), aan spreken en ict-tools ter ondersteuning (presentatie/ mindmapping ...)					
Ook mediawijsheid zal door het kritisch en oordeelkundig omgaan met bv het internet, de vergelijking van soorten kranten ..., aan bod komen.					
Buitenschoolse activiteiten					
- respectvol gedrag in omgang met medeleerlingen, buschauffeur, toevallige passanten, gidsen ... (respect)					
- bereidheid tot aandacht, constructief samenwerken met medeleerlingen (doorzettingsvermogen, exploreren, initiatief, kri-					

tisch denken, samenwerken, zelfbeeld)						
- aandacht voor milieu en duurzame ontwikkeling (respect, zorgzaamheid)						
De CONTEXTEN die hierbij aan bod komen, zijn: socioculturele ontwikkeling (leerlingen gaan actief om met de cultuur en de kunst die hen omringen) sociorelationele ontwikkeling						